

Lääkehoitosuunnitelma

Lempäälän kunta, perusopetus

Alkuperäinen lääkehoitosuunnitelma tehty: 23.1.2025

Laatijat: Kouluhuvinvointitiimi:

Ahola, Viivi

Oikarinen, Sanna

Pihlajamäki, Oula

Rantanen, Heidi

Sihvo, Jenny

von Essen, Marjo

Ylä-Himanka, Tuija

Lääkehoitosuunnitelma päivitetty:

Hyväksymisajankohta: 27.5.2025

Hyväksyjät: Merja Hietanen, Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan
apulaisylilääkäri, Pirkanmaan hyvinvointialue

Käsitelty Lempäälän opiskeluhoollon ohjausryhmässä 27.08.2025.

Sisällysluettelo

1	Lempäälän kunnan lääkehoitosuunnitelman tarkoitus	3
1.1	Lääkehoito koulupäivän aikana	4
1.2	Lääkehoidon vaativuustaso ja toteuttamistavat	4
2	Lääkehoitoon liittyvien riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen	6
2.1	Lääkehoitoon liittyvien riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen	6
2.2	Koulussa käytettävät riskialttiit ja PVK-lääkkeiksi tai huumausaineiksi luokiteltavat lääkkeet	8
2.3	Lääkehoidon vaaratapahtumissa toimiminen	8
3	Lääkehoidon vastuut, velvollisuudet ja työnjako	10
3.1	Johdon vastuu	10
3.2	Huoltajan vastuu	12
3.3	Hoitava lääkäri	12
3.4	Kouluterveydenhuolto / perusterveydenhuolto / erikoissairaanhoito	12
3.5	Koulunkäynninohjaaja (lähihoitajatausta)	13
3.6	Muut kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt	14
4	Lääkehoidon osaaminen ja osaamisen varmistaminen	15
5	Lääkehoidon prosessi	17
5.1	Lääkitysturvallisuuden johtaminen	17
5.2	Lääkityksen ajantasaisuuden selvittäminen ja lääkemääräyksen antaminen	17
5.3	Lääkkeen hankkiminen ja lääkevalikoima	17
5.4	Lääkkeiden säilyttäminen ja hävittäminen	18
5.5	Lääkkeen käyttökuntoon saattaminen, tarkistaminen ja antaminen	18
5.6	Yhteistyö muiden yksiköiden kanssa	18
5.7	Oppilaan ja läheisen ohjaus ja neuvonta	18
6	Seuranta- ja palautejärjestelmä	19
6.1	Lääkehoidon haitta- ja vaaratapahtumien ilmoittaminen, seuranta ja käsittely ..	19
6.2	Lääkkeiden haittavaikutuksista ilmoittaminen	19
6.3	Lääkkeiden tuotevirheistä ja lääkeväärennöksistä ilmoittaminen	19
6.4	Lääkinnällisiin laitteisiin liittyvien vaaratapahtumien ilmoittaminen	20
6.5	Lääkitysturvallisuuden toteutumisen seuranta ja valvonta	20
7	Lääkehoitosuunnitelman liitteet	21

1 Lempäälän kunnan lääkehoitosuunnitelman tarkoitus

Lääkehoitosuunnitelmassa kuvataan, miten lääkehoitoa toimintayksikössä toteutetaan. **Kunnan/koulutuksen järjestäjän lääkehoitosuunnitelma** on kuntatason/koulutuksen järjestäjän yhteinen suunnitelma, jota täydentävät tarvittaessa **yksikkökohtaiset lisätiedot oppilaitoskohtaisesti laaditussa koulukohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa**. Lääkehoitosuunnitelman tulee olla ajan tasalla ja riittävän yksityiskohtainen, jotta lääkehoitoa voidaan toteuttaa turvallisesti jokaisessa yksikössä. Lääkehoitoa toteutetaan kouluilla niiltä osin kuin lääkehoito on välttämätöntä toteuttaa koulupäivän aikana. Lääkehoitosuunnitelmassa kuvataan myös oppilaan **henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman** laatiminen.

Tämä kunta-/koulutuksenjärjestäjätason lääkehoitosuunnitelma pohjautuu Pirkanmaan hyvinvointialueen sekä alueen koulutuksen järjestäjien yhteistyössä kunnille /koulutuksen järjestäjille laatimaan **mallipohjaan**. Se puolestaan rakentuu Pirkanmaan hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelman mallipohjaan, jonka runkona on Sosiaali- ja terveysministeriön laatiman Turvallinen lääkehoito -oppaan ([Turvallinen lääkehoito: Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)) mukainen lääkehoitosuunnitelmarunko. Mallipohjan sisältöjä ohjaavat oppaan periaatteet turvallisesta lääkehoidosta sosiaali- ja terveyspalveluiden yksiköiden ulkopuolella. Mallipohja on esitelty Pirkanmaan opiskeluhoollon alueellisessa yhteistyöryhmässä 26.4.2024.

Lempäälän kunnan suunnitelma on laadittu mallipohjaa hyödyntäen, ja se on käyty läpi ja käsitelty kunnallisessa kouluhyvinvointitiimissä ja rehtorikokouksessa. Suunnitelma **tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään** vuosittain. Suunnitelman on sovittu koskevan myös kunnan alueella toimivia yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Pirkanmaan hyvinvointialueen opiskeluhoollon asiantuntijat tukevat lääkehoitosuunnitelman valmistelua ja päivittämistä tarvittaessa kunta-/koulutuksenjärjestäkohtaisissa opiskeluhoollon ohjausryhmissä ja oppilaitoskohtaisten täsmennysten laatimista oppilaitoskohtaisissa opiskeluhoolloryhmissä.

1.1 Lääkehoito koulupäivän aikana

Lääkehoitoa toteutetaan kouluilla niiltä osin kuin lääkehoitoa on välttämätöntä toteuttaa koulupäivän aikana. Yleisimmin käytettävät lääkevalmisteet koulupäivän aikana ovat diabeteslääkkeet (insuliini), voimakkaiden allergisten reaktioiden hoidossa tarvittavat lääkkeet (adrenaliinikynät) ja kipulääkkeet (päänsärky/migreeni, kuukautiskivut). Kullekin oppilaalle, jolle on välttämätöntä toteuttaa lääkehoitoa koulupäivän aikana, laaditaan henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma (liite 1, liite 2).

Oppilaitoskohtaiset täsmennykset (liite 3).

1.2 Lääkehoidon vaativuustaso ja toteuttamistavat

Kouluissa annetaan lapselle ainoastaan välttämättömiä, lääkärin määräämiä lääkkeitä ja ne toimitetaan koululle annosteluohjeineen alkuperäispakkauksissaan. Oppilaan lääkehoitosuunnitelmaan nimetty henkilö annostelee lapselle lääkkeen lapsen lääkemääräyksen ja lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Huoltajia ohjeistetaan tuomaan lääke aina annosteluohjeineen alkuperäispakkauksissa. Luontaistuotteita, homeopaattisia tuotteita, apteekkien itsehoitovalmisteita ja muita vapaa-kauppatuotteita ei koulupäivän aikana anneta.

Oppilaan lääkehoidosta vastaa oppilasta hoitava lääkäri ja oppilaan lääkehoitoa toteutetaan ensisijaisesti kotona. Jos lääkitystä ei pystytä toteuttamaan ainoastaan kotioloissa, toimitaan lääkehoitosuunnitelman mukaan. Kouluilla Love-koulutuksen saaneet koulunkäynninohjaajat ja terveydenhoitaja opastavat ja konsultoivat tarvittaessa muuta henkilöstöä.

Koulut ovat epätyypillisiä lääkehoitoa toteuttavia yksiköitä, joissa huoltajat, rehtori ja lääkehoitoa toteuttavat työntekijät tekevät sopimuksen oppilaan henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Kouluissa voidaan antaa lapselle lääkärin määräämiä lääkkeitä, jotka ovat tarkoitettu jatkuvaan käyttöön, tarvittaessa käytettäväksi tai tilapäiseen käyttöön.

Pitkäaikaissairaiden oppilaiden lääkehoidossa lääkkeen antaminen osuu usein myös koulupäivän ajalle. Tällaisia lääkkeitä ovat mm. astman, allergian, diabeteksen, epilepsian tai refluksitaudin hoitoon tarkoitetut lääkkeet.

Tarvittaessa annettavat lääkkeet ovat yleensä oppilaalla päivittäin varmuuden vuoksi mukana koulussa ja lääkettä annetaan esimerkiksi äkillisen reaktion yllättäessä (esimerkkinä lääkkeet anafylaktiseen reaktioon). Tarvittaessa käytettävistä lääkkeistä tehdään mahdollisuuksien mukaan jo ennakoon lääkehoitosuunnitelma ja huoltajat tuovat lääkkeen aina annosteluohjeineen alkuperäispakkauksissa joko koululle pidempiaikaiseen säilytykseen tai lääke kulkee oppilaan mukana päivittäin.

Infektioiden hoitoon tarkoitetut lyhytaikaiset lääkkeet, kuten esim. antibiootit ja silmätipat annetaan oppilaalle pääsääntöisesti kotona. Silloin kun lyhytaikaista lääkitystä on välttämätöntä antaa oppilaalle koulupäivän aikana, tulee näidenkin lääkkeiden olla lääkärin määräämiä ja ne tuodaan kouluun annosteluohjeineen alkuperäisissä pakkauksissaan.

Henkilökohtaisessa lääkehoitosuunnitelmassa on nimettynä henkilöt, jotka lääkehoitoa toteuttavat ja menetelmätavat poikkeustilanteisiin (esim. retket, leirikoulut, liikuntatunnit, vuorohoito sekä sovitus lääkehoidon antajan poissaolo).

2 Lääkehoitoon liittyvien riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen

2.1 Lääkehoitoon liittyvien riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen

Tavallisimpia pitkäaikaissairauksien lääkkeitä, joiden annostellaan koulupäivän aikana ovat diabeteksen hoitoon käytettävä insuliini, epilepsialääkkeet sekä vakavaan allergiseen reaktioon annettava adrenaliinipistos. Joskus lapsi, jolla on ADHD, saattaa tarvita lisälääkkeen iltapäivällä. On olennaista, että oppilaan kanssa toimivat henkilöt saavat riittävät tiedot lapsen sairaudesta ja sen vaatimista toimenpiteistä, jotta lääkehoito toteutuu turvallisesti. Nämä tiedot saadaan ensisijaisesti huoltajilta, mutta tarvittaessa huoltajan luvalla myös erikoissairaanhoidon tai muun hoitovastuussa olevan tahon kautta, tarvittaessa kouluterveydenhuollon tukemana.

Koulussa tulee olla sovittuna selkeä työnjako, kuka auttaa lasta/nuorta huolehtimaan lääkehoidostaan sekä miten toimitaan poikkeuksellisissa tai yllättävissä tilanteissa.

Taulukko 1. Koulussa toteutettavan lääkehoidon riskejä

Riski	Miten varaudutaan
Lääkehoitoon osallistuvan henkilöstön osaamisen varmistaminen	Huolehditaan, että lääkehoitoon osallistuva henkilö on saanut lisäkoulutusta lääkehoitoon ja, että hän ylläpitää tieto- ja taitotasoaan säännöllisesti. Lisäksi hänen tulee olla perehtynyt kyseisen oppilaan lääkehoitoon; perehdyttäjänä toimii ensisijaisesti oppilaan huoltaja.
Poikkeukset tavanomaisesta päiväohjelmasta / lukujärjestyksen mukaisesta opetuksesta (retket ym.)	Laaditaan yhdessä sovittu toimintamalli, miten lääkehoidon osalta toimitaan poikkeavan toimintahetken / -päivän aikana
Lääke annetaan väärälle lapselle	Välitön yhteydenotto 116 117 ja huoltajaan

Annettu lääkeannos on liian iso / pieni, annosta muutettu tai lääke lopetettu	Yhteydenotto 116 117 ja huoltajaan. Mikäli lapsen vointi on huono, yhteys 112. Huoltajan vastuulla on ilmoittaa lääkkeen annosmuutokset / lopettaminen.
Lääke ei ole alkuperäisessä pakkauksessa	Lääkettä annettaessa on aina tiedettävä, mitä lääkettä annetaan. Jos lääke ei ole alkuperäispakkauksessa, on varmistettava muulla tavalla, että kyse on oikeasta lääkkeestä. Esim. huoltajan kanssa sovittu ja kirjattu yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan, mikä lääke ja minkälaisessa pakkauksessa
Vakava allerginen reaktio	Tunnistetaan reaktio, yhteydenotto 112. Mikäli lapselle määrätty adrenaliinipistos (Epi-pen, Ject), annetaan lääke.
Riskialttiit lääkkeet esim. insuliini, ADHD	Tiedostetaan, että insuliinin liika-annos voi aiheuttaa vakavan vaaratilanteen. Huolehditaan erityisestä tarkkuudesta annostelun suhteen. ADHD lääkkeitä voidaan käyttää potentiaalisesti väärin (myynti). Mikäli lapsi tarvitsee iltapäivästä lisäännoksen, hänellä tulee olla vain 1 tbl/pvä mukana
Virheellinen antotapa	Lapsen henkilökohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan, miten lääke annetaan. Onko kyseessä esim. pistos vai suun kautta annettava lääke, saako tabletin murskata, tuleeko se säilyttää valolta suojassa jne.
Tarvittaessa otettavat lääkkeet	Esim. kuume/kouristuslääkkeet kuume-kouristajalla, epileptikolla. Kirjataan lapsen henkilökohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan, missä lääke säilytetään (turvallisuuskäsitelmä) ja minkälaisessa tilanteessa lääke annetaan.

Lääke vanhentunut	Huoltajien vastuulla on huolehtia lääkityksen voimassaolosta ja huolehtia vanhentuneiden lääkevalmisteiden toimittamisesta apteekkiin.
-------------------	--

2.2 Koulussa käytettävät riskialttiit ja PVK-lääkkeiksi tai huumausaineiksi luokiteltavat lääkkeet

Riskialttiita lääkkeitä ovat pääsääntöisesti insuliini ja ADHD:n hoidossa käytettävät, huumausaineiksi luokiteltavat lääkkeet. Insuliini liian isona annoksena laskee verensokeria altistaen muun muassa kouristuksille ja jopa aivovauriolle. Insuliinin annostelun yhteydessä tulee noudattaa erityistä huolellisuutta.

ADHD-lääkkeisiin liittyy potentiaalinen väärinkäyttöriski. Valtaosin ADHD-lääkkeet otetaan aamuisin kotona ennen kouluun tuloa. Yksittäiset lapset/nuoret saattavat tarvita lisäannoksen iltapäivästä. Jotta lääke ei joudu kenenkään sellaisen käsiin, jolle se ei kuulu, olisi lääke hyvä säilyttää lukitussa tilassa, johon lapsilla/nuorilla ei ole pääsyä. Tuossa tilassa ei ole syytä olla kuin yksittäinen lääkeannos kerrallaan. Mikäli tämä ei ole mahdollista, voi yksi tabletti olla lapsen/nuoren omassa repussa huoltajan kanssa sovitussa ja yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan kirjatussa säilytysrasiassa, jotta voidaan varmistaa mistä lääkkeestä on kyse.

2.3 Lääkehoidon vaaratapahtumissa toimiminen

Lääkehoidon vaaratapahtumat voivat olla joko haittatapahtumia, poikkeamia tai läheltä piti -tapahtumia.

- **Lääkehaittatapahtumalla** tarkoitetaan vaaratapahtumaa, joka aiheuttaa haittaa lapselle/potilaalle ja/tai joka ajallisesti liittyy lääkkeen käyttöön. Haittatapahtumat voivat johtua joko lääkkeen ominaisuuksista kuten lääkkeen aiheuttamista haittavaikutuksista tai lääkityspoikkeamista.
- **Poikkeamat** puolestaan voivat johtua tekemisestä, tekemättä jättämisestä tai suojausten pettämisestä. Lääkityspoikkeamia ovat esimerkiksi lääkkeen

annosteleminen väärään aikaan, väärällä annoksella, väärän antoreitin kautta tai ennalta sovitun lääkeannoksen jääminen kokonaan väliin. Lääkepoikkeamasta voi aiheutua haittaa lapselle/potilaalle.

- **Läheltä piti -tapahtumalla** tarkoitetaan vaaratapahtumaa, joka olisi voinut aiheuttaa haittaa lapselle/potilaalle. Tällaisessa tilanteessa haitalta on välttytty joko sattumalta tai siksi, että poikkeama tai vaaratilanne on havaittu ja haitalliset seuraukset pystytty estämään ajoissa. Läheltä piti -tilanteista oppiminen on tärkeää, jotta toiminnassa piilevät riskit pystytään havaitsemaan ja toimintaa kehittämään ennen kuin vakavia haittatapahtumia ilmenee.

Lääkehoitoa toteuttavissa yksiköissä tulee olla selkeä ohjeistus työntekijöille tilanteisiin, joissa lääkehoidossa on tapahtunut virhe. Ripeällä ja oikea-aikaisella toiminnalla voidaan pyrkiä minimoimaan virheellisestä lääkehoidosta aiheutuva haitta. Yksiköissä tulee olla toimintaohje riskitilanteiden varalle ja henkilökunta tulee perehdyttää tilanteissa toimimiseen.

Yleisimmät mahdolliset vaaratapahtumat kouluilla toteuttavassa lääkehoidossa on kuvattu taulukossa 1. Mikäli lääkehoidossa tapahtuu virhe, ollaan ensisijaisesti yhteydessä lapsen huoltajaan ja/tai hoitavaan tahoon. Mikäli heitä ei tavoiteta ja/tai lapsi reagoi virheelliseen annosteluun, soitetaan päivystysapuun 116 117 tai hätätilanteessa 112. Läheltä piti sekä poikkeamatilanteissa täytetään vaaratapahtumailmoituslomake (liite 4) siten, että tilannetiedot jäävät lapset tietoihin koululle (paperilomake) ja tieto viedään anonymisti eteenpäin myös organisaatiotasolla Granite -ilmoitusjärjestelmän kautta.

Kappaleessa 6 kuvataan lääkehoidon vaaratapahtumien käsittely- ja seurantamenetelyt.

3 Lääkehoidon vastuut, velvollisuudet ja työnjako

Perusopetuksessa lääkehoitoa toteuttavat erilaisen koulutuksen saaneet työntekijät erilaisissa toimintaympäristöissä. Ensisijaisesti lääkeshoidosta vastaavat lähihoitajakoulutuksen saaneet koulunkäynnin ohjaajat. Lääkehoitoon kouluttamaton henkilö voi antaa lääkärin määräämää, luonnollista tietä annettavaa tai ihon alle pistettävää lääkehoitoa. Tällöin lääkeshoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen sekä esihenkilön antamaan lupaan. Vaativan lääkeshoidon (pistettävät lääkkeet) osalta vaaditaan lisäksi lapsikohtainen lupa, jonka on myöntänyt lääkäri. Pistettävien lääkkeiden annostelu on vaativaa lääkehoitoa myös lähihoitajakoulutuksen saaneilla.

Opetustoimen lainsäädäntö ei määrittele työntekijöiden lääkehoitoon osallistumista, eikä työntekijöitä siten voida tehtävään velvoittaa. Silloin, kun lääkitseminen on työnantajan hyväksymää toimintaa, siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin. Potilasvahinkovakuutus koskee vain kouluterveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa.

Oppilaan henkilökohtaisessa lääkehoitosuunnitelmassa suostumuksensa antanut lääkkeen antaja vastaa siitä, että hän toimii tehdyn suunnitelman mukaisesti. Jokainen yksikön työntekijä vastaa hätätilanteessa ensiaputoimenpiteistä.

3.1 Johdon vastuu

Rehtori vastaa oppilaan kirjallisen henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta, päivittämisestä ja säilyttämisestä. Yksikön johtaja on vastuussa perusopetuslain 41 §:n mukaisesta välttämättömän tiedon siirtämisestä. Kaikesta oppilaan lääkeshoidosta tehdään kirjallinen henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma, myös tilapäisestä, kuuriluontoisesta lääkeshoidosta, mikäli se edellyttää koulun henkilöstön osallistumista. Suunnitelma perustuu siihen, että lääkeshoidon tarpeen on

arvioinut ja suunnitellut oppilasta hoitava tahon. Tätä tahoa voidaan tarvittaessa konsultoida asiantuntijana.

Oppilaan lääkehoitosuunnitelmassa sovitaan lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö ja heidän tarvitsemansa perehdytys, erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut koulun toimijoiden, huoltajien ja lapsen kesken. Johdon on huolehdittava siitä, että oppilaan henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma jalkautetaan oman yksikön toimintaan ja, että henkilökunta on saanut tarpeenmukaisen perehdytyksen ja mahdollisen lisäkoulutuksen lapsen lääkehoitoon. Lisäksi yksikön johtaja huolehtii, että oppilaan henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman sisältämiä tietoja käsitellään salassapitosäädösten mukaisesti.

Rehtori kutsuu koolle oppilaan henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatimiseksi oppilaan huoltajat, oppilaan kanssa koulussa työskentelevät henkilöt sekä tarvittaessa oppilasta hoitavan terveydenhuollon tahon. Myös oppilas itse voi osallistua kehitystasonsa mukaisesti. Suunnitelma laaditaan oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Koululainen osaa usein itse ottaa lääkkeensä ja tällöin henkilökunnan tehtävänä on antaa huoltajan toimittama lääkeannos tai valvoa, että lääke tulee otetuksi ja seurata lapsen tilannetta.

Oppilaskohtaisen suunnitelman pitää olla helposti kaikkien lääkehoitoon osallistuvien (myös mahdolliset sijaiset) toimijoiden saatavilla samalla huomioiden, että kyse on henkilö- ja terveystiedosta, johon ei oppilaan lääkehoitoon osallistumattomilla saa olla pääsyä. Suunnitelman laatimisen yhteydessä kerrotaan huoltajille, missä suunnitelmaa säilytetään.

Pitkäaikaisessa lääkehoidossa oppilaan henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma päivitetään vuosittain. Rehtori vastaa päivitysprosessin aloittamisesta. Suunnitelma päivitetään myös aina, kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia. Suunnitelma siirretään

lapsen/oppilaan mukana perusopetuksessa luokka-asteelta toiselle siirryttäessä. Huoltaja vastaa tiedonsiirrosta nivelvaiheissa. Suunnitelmaa ei arkistoida.

Vaikka työntekijöitä ei voida velvoittaa osallistumaan lääkehoitoon, on yksikön johtajan tehtävä kuitenkin työtehtävien organisoimisella ja rekrytoinneilla vastata siitä, että oppilaan henkilökohtainen lääkehoidon suunnitelma toteutuu.

3.2 Huoltajan vastuu

Kun koulussa on lapsi/oppilas, joka tarvitsee säännöllistä lääkehoitoa, huoltajien tehtävänä on huolehtia siitä, että lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan yhdessä koulun henkilöstön kanssa. Tarvittaessa hoitavaa tahoa tai kouluterveydenhuoltoa konsultoidaan. Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoidon tarve ja kaikki lääkehoidon kannalta tarvittava ajantasainen tieto on yksikön käytettävissä. Huoltaja vastaa myös lapsen yksilöllisen lääkkeen toimittamisesta ja tiedon siirtämisestä kouluun. Kaikki lapsen lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppilas osallistuu lääkehoidon toteutukseen oman kehitystasonsa mukaisesti.

3.3 Hoitava lääkäri

Hoitava lääkäri vastaa siitä, että lapsen lääkehoito on ajan tasalla. Hän ottaa kantaa lääkehoidon tarpeeseen ja määrää lääkkeen. Hän määrittelee mitä lääkettä käytetään, millä annoksella ja kuinka kauan.

3.4 Kouluterveydenhuolto / perusterveydenhuolto / erikoissairaanhoido

Huoltajat vastaavat siitä, että oppilaan henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatimisen tarve tulee koulun tai aamu- ja iltapäivätoiminnan tietoon. Jos esimerkiksi kouluterveydenhuollon terveystarkastuksessa tulee esiin säännöllisen koulupäivän aikana annosteltavan lääkityksen tarve, muistutetaan huoltajia tiedon siirrosta ja oppilaan henkilökohtaisen lääkehoitosuunnitelman tekemisen tarpeesta.

Huoltajat vastaavat myös tiedon välittämisestä kouluun tai aamu- ja iltapäivähoitoon, miten lääkehoito toteutetaan. Mikäli lääkehoito vaatii erityistä osaamista (esim. insuliinipistos), huolehtii lääkehoidosta vastaava terveydenhuollon taho (esimerkiksi Tampereen yliopistollisen sairaalan lastentautien poliklinikka ja sen kuntoutusohjaaja) osaamiseen vaadittavien taitojen opastamisesta oppilaitoksen ammattilaisille yhteistyössä huoltajien kanssa.

3.5 Koulunkäynninohjaaja (lähihoitajatausta)

Mikäli koululla on lähihoitajan koulutuksen saanut koulunkäynninohjaaja, hän on ensisijaisesti mukana oppilaan lääkehoidon toteuttamisessa niissä tilanteissa, joissa koulun työntekijän tukea lääkehoidon toteuttamisessa tarvitaan. Esihenkilön tehtävä on varmistaa, että työntekijä suorittaa lisäkoulutuksen ja osaamisen varmistamisen. Mikäli lääkehoidon toteuttamiseen kuuluu pistettäviä lääkkeitä, lääkehoitoluvan työntekijälle allekirjoittaa Pirkanmaan hyvinvointialueen nimeämä lääkäri. Muussa tapauksessa riittää rehtorin allekirjoittama oppilas- ja lääkekohtainen lupa (oppilaan henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma). Lääkehoidon toteuttaminen edellyttää osallistumista esihenkilön/kunnan määrittämään täydennyskoulutukseen tarpeen mukaan. Esimerkiksi, jos on ollut pidempään poissa työelämästä, ei ole toteuttanut lääkehoitoa säännöllisesti tai on havaittu tarvetta täydentää koulutusta. Tarkkaa aikarajaa sille, kuinka usein täydennyskoulutukseen on osallistuttava, ei ole määritetty. Suositus on vähintään viiden (5) vuoden välein.

Pistoslupa tulee uusia viiden (5) vuoden välein. Mikäli työntekijä on toteuttanut pistoshoitoa työssään säännöllisesti ongelmitta, voi esihenkilö kirjata puollon lääkelupa lomakkeelle. Tuolloin Pirhan nimeämä lääkäri voi myöntää jatkon luvalle ilman erillistä pistosnäyttöä. Mikäli työntekijä on ollut pidempään poissa työelämästä (yli kaksi vuotta) tai ei ole juurikaan toteuttanut pistoshoitoa edellisen luvan myöntämisen jälkeen, tai sen toteuttamisessa on ollut haasteita, tulee suorittaa uudestaan pistosnäyttö ennen luvan myöntämistä. Esihenkilön/kunnan vastuulla on huolehtia pistosnäytön toteuttamismahdollisuus lupaa uusittaessa. Ensimmäinen

pistosnäyttö voidaan antaa Taysin lasten diabetespoliklinikalla diabetes lisäkoulutuksen yhteydessä.

3.6 Muut kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt

Toissijaisesti lääkehoitoa toteuttaa oppilaitoksilla muu perusopetuksen henkilöstö. Koulunkäynninohjaajat sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat ovat mukana välttämättömän lääkehoidon toteuttamisessa, mikäli oppilaitoksella ei ole lähihoitajakoulutettua ammattilaista. Edellytyksenä on työntekijän oma suostumus, lisäkoulutus, perehdytys ja myönnetty lääkehoitolupa, joka on voimassa määrääjän kerrallaan. Mikäli tarvitaan lupa lääkepistosten antamiseen, sen myöntää Pirkanmaan hyvinvointialueen nimeämä lääkäri. Lisäksi tarvitaan oppilas- ja lääkekohtainen lupa (oppilaan henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma), jonka rehtori allekirjoittaa.

Lääkeluvan uusiminen tapahtuu kuten kappaleessa 3.5 on kuvattu.

4 Lääkehoidon osaaminen ja osaamisen varmistaminen

Ensisijaisesti lääkehoitoa oppilaitoksella toteuttaa työntekijä, jolla on peruskoulutuksensa (lähihoitaja) pohjalta lääkehoito-osaamista. Työntekijä, jonka tutkintoon ei ole kuulunut lääkehoidon opintoja, voi toteuttaa lääkärin oppilaalle määräämää, luonnollista tietä annettavaa lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen ja osaamisen varmistamiseen, sekä työnantajan myöntämään oppilas- ja lääkekohtaiseen lupaan (oppilaan henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma).

Yksikön esihenkilöllä on vastuu varmistaa, että työntekijä on saanut riittävän lääkehoidon perehdytyksen. Käytännössä opetuspalveluissa perehdyttäjänä toimii huoltaja tai terveydenhuollon edustaja. Pistoslääkityksen toteuttaminen vaatii niin lähihoitajakoulutettujen kuin muidenkin ammattilaisten osalta Pirkanmaan hyvinvointialueen nimeämän lääkärin allekirjoittaman lääkehoitoluvan. Lääkehoitoa toteuttaville ammattilaisille suositellaan osallistumista työntekijän määrittämään osaamista varmistavaan koulutukseen viiden (5) vuoden välein tai aina kun on oltu pidempään poissa työelämästä tai muutoin havaitaan työntekijän itsensä tai työntekijän toimesta tarvetta päivittää osaamista.

Perhettä pyydetään jo kouluun hakiessaan ilmoittamaan mahdollisimman tarkasti oppilaan sairaus/sairaudet sekä niiden vaatima lääkitys, jotta oppilaalle voidaan järjestää mahdollisimman hyvä ja lääkehoidollisestikin turvallinen koulupaikka. Koulun alkaessa huoltajat perehdyttävät koulun henkilökunnan lapsen terveyden- tilaan ja lääkehoitoon. Tarvittavaan lääkehoidon osaamisen lisäämiseen koulutusta järjestetään työnantajan taholta rehtorin pyynnöstä. Henkilökunnan perehtyneisyys oppilaan lääkehoitoon kirjataan kyseisen oppilaan henkilökohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan. Lapsen henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma tehdään ennen lääkehoidon toteuttamista.

Lääkkeen antaminen koulupäivän aikana perustuu tiiviiseen yhteistyöhön huoltajien ja koulun henkilökunnan välillä.

Vaativan lääkehoidon (pistoslääkitys) osalta koulun rehtori toimittaa esitetyt lupalomakkeen Pirkanmaan hyvinvointialue lasten, nuorten ja perheiden palveluiden apulaisylilääkärille tai hyvinvointialueen nimeämälle lääkärille. Edeltävästi tulee tarkastaa, että luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät (lääkehoitokoulutus ja pistosnäyttö suoritettuna). Pirkanmaan hyvinvointialueen myöntämän yleisen pistosluvan kopio säilytetään koulujen määrittelemissä paikoissa oppilaan koulussaoloajan. Työntekijä säilyttää alkuperäisen luvan ja hänen tulee esittää se pyydettyäessä. Lisäksi pistoshoitoa toteuttavan henkilön esihenkilö hyväksyy oppilaskohtaisen lääkeluvan allekirjoittamalla, että kyseinen henkilö toteuttaa juuri kyseisin oppilaan kohdalla vaativaa lääkehoitoa. Alkuperäinen oppilaskohtainen lääkehoitosuunnitelma säilytetään koululla, huoltajilla on kopio. Oppilaskohtainen suunnitelma päivitetään vuosittain tai aina, kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia.

5 Lääkehoidon prosessi

5.1 Lääkitysturvallisuuden johtaminen

Johdon tehtävät ja vastuu on kuvattu osiossa 3.1.

5.2 Lääkityksen ajantasaisuuden selvittäminen ja lääkemääräyksen antaminen

Hoitava lääkäri vastaa oppilaan lääkityksen ajantasaisuudesta ja lääkemääräyksen antamisesta. Huoltajan vastuulla on siirtää tämä tieto ja siinä tapahtuneet mahdolliset muutokset tarvittaville tahoille koulussa. Rehtori vastaa oppilaan yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatimisen aloittamisesta ja sen toteuttamisesta.

5.3 Lääkkeen hankkiminen ja lääkevalikoima

Koulut eivät hanki lääkkeitä suoraan, vaan huoltajat toimittavat oppilaitoksessa jaettavat lääkkeet koululle. Oppilaitoksen ensiapukaappeihin ei sisällytetä lääkevalikoimaa. Opetuspalveluilla ei ole myöskään velvoitetta varautua poikkeustilanteisiin joditabletteja oppilaille tai henkilöstölle varastoiden.

Lapselle voidaan antaa lääkärin määräämät lääkkeet, jotka on määrätty jatkuvaan käyttöön ja joiden annostelu aika ajoittuu lapsen koulupäivään. Aamu- ja iltapäivätoiminta, koulun kerhotoiminta ja koulun ulkopuolinen toiminta, kuten leiritoiminta, ovat osa koulupäivää. Huoltajat toimittavat lääkkeet annosteluohjeineen ensisijaisesti alkuperäispakkauksessa. Huoltajat toimittavat selkeät, yksinkertaiset ohjeet lääkeannoksista ja muista tarvittavista toimenpiteistä (esim. mahdolliset lääkehoitoon liittyvät ravitsemusohjeet) sekä niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Lääkettä voidaan antaa lääkkeen määrääjän (reseptilääke) tai terveydenhuollon ammattilaisen (itsehoitolääke) kirjallisen ohjeen mukaisesti.

5.4 Lääkkeiden säilyttäminen ja hävittäminen

Lääkkeitä säilytetään toimintayksiköissä ensisijaisesti lukittavassa kaapissa lääkkeen säilytysohjeen mukaisesti ja alkuperäispakkauksessa. Oppilaiden lääkkeet säilytetään kyseisen lääkkeen säilytysohjeiden mukaan oikeassa paikassa ja ehdottomasti **oppilaiden ulottumattomissa**. Oppilaiden lääkkeitä ei säilytetä henkilökunnan lääkekaapissa.

Jääkaapissa säilytettävät lääkkeet pidetään kannellisessa astiassa, erillään ruokatarvikkeista. Kyseisessä astiassa tulee olla merkintä ”oppilaiden lääkkeet”. Oppilaitos laatii yksikkökohtaisen liitteen lääkkeiden säilyttämisestä yksikössä.

Huoltajat huolehtivat lääkkeiden hävittämisestä.

5.5 Lääkkeen käyttökuntoon saattaminen, tarkistaminen ja antaminen

Lääkkeen antaja on perehdytetty ja perehtynyt oppilaan henkilökohtaiseen lääkehoidon suunnitelmaan.

5.6 Yhteistyö muiden yksikköjen kanssa

Oppilaan huoltaja vastaa tiedon siirtymisestä oppilaan siirtyessä yksiköstä toiseen. Oppilaan yksilöllisestä lääkehoitosuunnitelmasta voidaan antaa kopio huoltajalle, toimitettavaksi seuraavaan yksikköön. Uudessa yksikössä tulee kuitenkin tehdä yksilökohtainen lääkehoitosuunnitelman päivitys.

5.7 Oppilaan ja läheisen ohjaus ja neuvonta

Oppilaan ja hänen läheisensä lääkehoidon ohjaus ja neuvonta tapahtuu terveydenhuollossa.

6 Seuranta- ja palautejärjestelmä

6.1 Lääkehoidon haitta- ja vaaratapahtumien ilmoittaminen, seuranta ja käsittely

Lääkehoidon vaaratapahtumista (haittatapahtumat, poikkeamat, läheltä piti -tilanteet) ilmoitetaan (ks. luku 2.3) siten, että tilanne käsitellään riittävällä tavalla yksikössä esihenkilön johdolla, ja myös niin, että tieto viedään anonyymisti eteenpäin organisaatio- tasolla (esim. sähköinen ilmoitusjärjestelmä), jotta mahdollinen järjestelmätason kehittämistoimien tarve on mahdollista tunnistaa. Lääkehoidon vaaratapahtumista täytetään Pirkanmaan hyvinvointialueen mallipohja (liite 4). Lisäksi laaditaan vaaratapahtumailmoitus Granite -järjestelmään.

Jokainen tapaus selvitetään ja mietitään keinot vaaratapahtumien uusiutumisen välttämiseksi. Työntekijän syylistämistä vältetään. Käsittelyn tavoitteena on lääkehoidon turvallisuuden kehittäminen. Vaaratapahtumien kokonaismäärää ja laatua seurataan yksiköiden ja koko perusopetuksen johdossa ja poikkeamiin reagoidaan tarvittavalla tavalla esimerkiksi perehdytystä kehittämällä tai tiedonkulkua varmistaen.

Vakavista vaaratapahtumista ilmoitetaan lisäksi Pirhan Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinja apulaisylilääkäri Merja Hietaselle (merja.l.hietanen@pirha.fi).

6.2 Lääkkeiden haittavaikutuksista ilmoittaminen

Lääkkeiden haittavaikutuksista ilmoitetaan huoltajalle. Mikäli kyseessä on merkittävä haittavaikutus, ollaan lisäksi yhteydessä päivystysapuun 116117 ja vakavassa tilanteessa 112.

6.3 Lääkkeiden tuotevirheistä ja lääkeväärennöksistä ilmoittaminen

Lääkkeiden tuotevirheitä ei lähtökohtaisesti seurata koulussa. Mahdollisista epäilyttävistä tilanteista informoidaan kuitenkin oppilaan huoltajaa.

6.4 Lääkinnällisiin laitteisiin liittyvien vaaratapahtumien ilmoittaminen

Mikäli oppilailla on käytössä lääkinällisiä laitteita (esim. PEG-letkuruokinta, insuliinipumppu), niiden käyttöön liittyvistä mahdollisista vaaratapahtumista informoidaan ensisijaisesti huoltajia. Mikäli tilanteessa arvioidaan olevan akuuttia vaaraa, soitetaan 116 117 tai 112.

6.5 Lääkitysturvallisuuden toteutumisen seuranta ja valvonta

Koulun rehtori seuraa lääkitysturvallisuuden toteutumista ja vaaratapahtumia, lääkehoitolupien ajantasaisuutta ja koulutusten tarvetta. Lääketurvallisuuden arviointi on osa koulun terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastusta. Tarkastukseen osallistuvat koulun rehtori, koulun henkilöstön edustaja, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi, huoltajaedustaja, oppilasedustaja, kunnan terveydensuojelu sekä kiinteistön edustaja.

Kuntatason vaaratapahtumien kokonaisuus toivotaan käytävän läpi opiskeluhuollon ohjausryhmässä sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen edustajan (lääkehoitosuunnitelman hyväksyjä) kanssa, kun päivitettyä lääkehoitosuunnitelmaa ollaan hyväksymässä, jolloin voidaan tarvittaessa yhdessä miettiä keinoja lääkehoidon toteuttamiseksi entistä turvallisemmin.

7 Lääkehoitosuunnitelman liitteet

- Liite 1 Oppilaan lääkehoitosuunnitelma (lyhyempi)
- Liite 2 Oppilaan lääkehoitosuunnitelma (pidempi)
- Liite 3 Lääkehoitoon liittyvät yksikkökohtaiset toiminta- ja työohjeet (oppilaitoskohtaiset täydennykset)
- Liite 4 Lääkehoidon vaaratapahtuminen ilmoittaminen -lomake